

Іванов Ю. А.,
доктор юридичних наук, доцент
головний науковий співробітник
Національної академії Служби безпеки України
ORCID ID: 0000-0003-4901-5337

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.3-4/112-121>

УДК 343.214

ТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «КРИТИЧНО ВАЖЛИВИЙ ОБ'ЄКТ ІНФРАСТРУКТУРИ» ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Анотація. Термін «критично важливий об'єкт інфраструктури» у статтях Особливої частини Кримінального кодексу України зустрічається у частині другій та примітці статті 259, а також у примітці статті 360. При цьому від його належного тлумачення в правозастосовній практиці залежить правильна кваліфікація відповідних діянь та призначення адекватного їх суспільній небезпечності покарання. Зазначене актуалізує необхідність зазначеної на чинному законодавстві комплексної сутнісно-змістової характеристики вказаного терміна.

Мета статті полягає у виробленні на основі аналізу чинного законодавства чіткого розуміння сутності та змісту терміна «критично важливий об'єкт інфраструктури» в інтересах забезпечення правильного застосування кримінально-правових норм, в яких цей термін вживається.

Необхідність посиленого захисту об'єктів критичної інфраструктури зумовлена тим, що їх виведення з ладу чи навіть часткове порушення нормального режиму функціонування спроможне спричинити руйнівні наслідки не лише для економіки держави, а й загалом для національної безпеки. Враховуючи зазначене, державна система захисту об'єктів критичної інфраструктури має вибудовуватись таким чином, щоб максимально убезпечити ці об'єкти від загроз, у тому числі від будь-яких протиправних посягань. Для цього має застосовуватись весь доступний арсенал засобів, серед яких не останнє місце належить і засобам кримінально-правової спрямованості.

Україна, розвиваючи власну державну систему захисту критичної інфраструктури, орієнтується переважно на найбільш вагомий досвід у цій царині, набутий США та Європейським Союзом. ЄС є предметом особливої уваги ще й тому, що в Конституції нашої держави закріплено стратегічний курс на набуття повноправного членства у цьому інтеграційному утворенні.

Зважаючи на відсутність базового законодавчого акту, який би унормовував всі питання функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури, тлумачення застосовуваного в окремих кримінально-правових нормах терміна «критично важливий об'єкт інфраструктури», що є тотожним терміну «об'єкт критичної інфраструктури», базується

насамперед на положеннях чинного Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», однак потребує обов'язкового звертання ще й до прийнятих на його виконання підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та НБУ.

На практиці при кваліфікації дій особи за частиною другою статті 259 КК України, щоб встановити, чи дійсно об'єктом завідомо неправдивого повідомлення став критично важливий об'єкт інфраструктури, необхідно з'ясувати, чи включено останній до національного переліку об'єктів критичної інфраструктури, до одного з дев'яти секторальних переліків або до зведеного переліку банків, які віднесено НБУ до об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України. При цьому необхідною і достатньою умовою є присутність об'єкта принаймні в одному із зазначених переліків.

Очевидно, що такий самий алгоритм дій придатний до використання й при встановленні наявності тяжких наслідків від умисного пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі, коли дії особи кваліфікуються за частиною третьою статті 360 КК України з урахуванням пункту 2 примітки, яку містить ця стаття. Однак з метою імперативного закріплення такого підходу пропонується розмістити в примітці цієї статті, за аналогією зі статтею 259 КК України, відповідне посилання на Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

Ключові слова: кваліфікація кримінальних правопорушень, критична інфраструктура, критично важливий об'єкт інфраструктури, об'єкт критичної інфраструктури, система захисту критичної інфраструктури.

Постановка проблеми. Термін «критично важливий об'єкт інфраструктури» у статтях Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) зустрічається у частині другій та примітці статті 259 й у примітці статті 360. При цьому від його належного тлумачення в правозастосовній практиці залежить правильна кваліфікація відповідних діянь та призначення адекватного їх суспільній небезпечності покарання. Зазначене актуалізує необхідність заснованої на чинному законодавстві комплексної сутнісно-змістової характеристики вказаного терміна.

Аналіз досліджень та публікацій. У розробленні проблематики критичної інфраструктури та її захисту вагомий внесок зробили передусім такі науковці, як Д. С. Бірюков, Д. Г. Бобро, С. О. Гнатюк, В. П. Горбулін, О. Д. Довгань, О. П. Єрменчук, С. І. Кондратов, В. М. Лядовська, М. А. Рябий, О. М. Суходоля, С. С. Теленик та інші. При цьому важлива для правозастосовної практики проблема тлумачення терміна «критично важливий об'єкт інфраструктури» при кваліфікації кримінальних правопорушень в опублікованих наукових працях належним чином не висвітлена.

Мета статті полягає у виробленні на основі аналізу чинного законодавства чіткого розуміння сутності та змісту терміна «критично важливий об'єкт інфраструктури» в інтересах забезпечення правильного застосування кримінально-правових норм, в яких цей термін вживається.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. В окремих зарубіжних країнах ще в 1990-х роках започатковано формування цілісної системи захисту найбільш значущих для національної безпеки об'єктів, для позначення сукупності яких був упроваджений новий на той час термін «критична інфраструктура» (далі – КІ).

Необхідність посиленого захисту об'єктів КІ зумовлена тим, що їх виведення з ладу чи навіть часткове порушення нормального режиму функціонування спроможне спричинити руйнівні наслідки не лише для економіки держави, а й загалом для національної безпеки. Враховуючи зазначене, державна система захисту об'єктів КІ має вибудовуватись таким чином, щоб максимально убезпечити ці об'єкти від загроз, у тому числі від будь-яких протиправних посягань. Для цього має застосовуватись весь доступний арсенал засобів, серед яких

не останнє місце належить і засобам кримінально-правової спрямованості.

Україна, розвиваючи власну державну систему захисту КІ, орієнтується переважно на найбільш вагомий досвід у цій царині, набутий США та Європейським Союзом. ЄС є предметом особливої уваги ще й тому, що в Конституції нашої держави закріплено стратегічний курс на набуття повноправного членства у цьому інтеграційному утворенні.

Першість у практичній реалізації на національному рівні концептуальних засад визначення складу КІ та організації її захисту належить США. Так, наприклад, С.С. Теленик, посиляючись на зміст директиви Президента США «Про захист критичної інфраструктури», яка була видана ще у 1998 році, доводить, що саме в цій країні були впроваджені перші нормотворчі напрацювання у цій сфері. Науковець аргументовано переконує, що зазначений документ згодом послужив прикладом для країн Європейського Союзу, коли останні почали будувати власні системи захисту КІ та єдину загальноєвропейську систему.¹

У законодавстві Європейського Союзу основу правової регламентації функціонування КІ та системи її захисту становлять нормативні приписи Директиви Європейської Ради 2008/114/ЄС, яка визначає основні сектори європейської КІ – енергетику та транспорт. Водночас цією Директивою держави, яким її адресовано, не обмежуються у праві розвивати власні системи захисту КІ з урахуванням національних особливостей, визначаючи об'єкти КІ додатково до енергетики й транспорту ще й у інших галузях економіки.²

У нашій державі навіть у науковому та суспільно-політичному дискурсі про-

блематика КІ почала з'являтися зі значним запізненням, а практичне втілення процесу створення системи захисту КІ взагалі розпочалося лише після затвердження Стратегії національної безпеки України в редакції 2015 року. Саме в цьому документі в переліку загроз національній безпеці вперше було виокремлено загрози безпеці КІ. Це вивело на порядок денний проблему якнайшвидшого формування відповідного законодавства, адже на той час ще не було нормативно визначено ні саме поняття КІ, ні її склад. Тим більше, в жодному нормативно-правовому акті не йшлося про компетенцію державних органів у сфері захисту об'єктів КІ.

У 2017 році Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням схвалив Концепцію створення державної системи захисту критичної інфраструктури, в якій серед ключових проблем, котрі потребують вирішення, було названо недостатність та неузгодженість нормативно-правового регулювання з питань захисту систем і об'єктів КІ.³ Зазначеною Концепцією передбачалося розроблення і прийняття у короткостроковій перспективі Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист». Відповідний законопроект був розроблений,⁴ однак так і не внесений на розгляд Верховної Ради України. Зважаючи на це, законодавець розмістив окремі норми щодо КІ у Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Відтак у чинному законодавстві цей законодавчий акт, крім свого основного призначення, окресленого в його преамбулі, утворює базове нормативне підґрунтя для розбудови в нашій державі системи захисту КІ. Й тому саме до нього відсилає примітка статті 259

¹ С.Теленик, 'Досвід правового регулювання системи захисту критичної інфраструктури в США' (2018) 2 Науковий вісник НАВСУ 358.

² О.Суходоля (ред.), *Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні* (Київ, НІСД 2015) 46.

³ Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: розпорядження Кабінету Міністрів України від 6.12.2017 1009-р. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80#Text> > дата звернення 03.10.2020.

⁴ Про критичну інфраструктуру та її захист: проект Закону України <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996> дата звернення 03.10.2020.

КК України. Вбачається, що у примітці статті 360 КК України також мало б бути таке посилання, однак чинна редакція з незрозумілих причин його не містить. У вказаному Законі закріплено визначення терміна «критично важливі об'єкти інфраструктури», яке законодавець отождив із терміном «об'єкти критичної інфраструктури»:

критично важливі об'єкти інфраструктури (об'єкти критичної інфраструктури) – підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, діяльність яких безпосередньо пов'язана з технологічними процесами та/або наданням послуг, що мають велике значення для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення, виведення з ладу або порушення функціонування яких може справити негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіяти майнову шкоду та/або становити загрозу для життя і здоров'я людей.¹

У досліджуваному контексті самого визначення терміна очевидно недостатньо, адже встановлення лише на його основі належності у кожному конкретному випадку певного об'єкта до складу КІ, навіть з урахуванням усіх інших норм Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», мало б громіздкий і винятково суб'єктивний характер. Тому належне практичне застосування зазначеного Закону можливе лише з урахуванням відповідної нормотворчої діяльності Кабінету Міністрів України та НБУ, які в межах своєї компетенції уповноважені приймати необхідні для цього нормативно-правові акти. Йдеться, зокрема, про нормативне визначення критеріїв та порядку відне-

сення об'єктів до складу КІ. Так, до статті 7 Закону України «Про Національний банк України» було додано окремий пункт, згідно з яким НБУ має забезпечувати формування та ведення переліку об'єктів КІ, а також реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури у банківській системі України, визначати критерії та порядок віднесення об'єктів у банківській системі України до об'єктів КІ та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури, забезпечувати проведення оцінювання стану кіберзахисту та аудиту інформаційної безпеки у банківській системі України.² Натомість стосовно Кабінету Міністрів України необхідності внесення подібних змін до законодавства не виникло, оскільки у статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» основні повноваження цього державного органу викладено у невичерпній формі і зазначено, що він здійснює також інші повноваження, визначені Конституцією та законами України.³

Незважаючи на існування окреслених вище законодавчих приписів, як НБУ, так і Кабінет Міністрів України протягом тривалого часу зволікали з їх реалізацією. Лише восени 2020 року цими державними органами нарешті були прийняті відповідні нормативно-правові акти.

Зокрема Кабінет Міністрів України своєю постановою від 9 жовтня 2020 року⁴ затвердив три вкрай необхідні документи:

Порядок віднесення об'єктів до об'єктів критичної інфраструктури;

Перелік секторів (підсекторів), основних послуг критичної інфраструктури держави;

Методику категоризації об'єктів критичної інфраструктури.

¹ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5.10.2017 2163-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>> дата звернення 03.10.2020.

² Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 679-XIV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>> дата звернення 03.10.2020.

³ Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 794-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>> дата звернення 03.10.2020.

⁴ Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: постанова Кабінету Міністрів України від 9.10.2020 1109 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text>> дата звернення 03.10.2020.

Регламентована вказаними документами ідентифікація об'єктів КІ передбачає їх категоризацію з віднесенням до однієї з чотирьох категорій критичності:

I категорія критичності – особливо важливі об'єкти, які мають загальнодержавне значення, значний вплив на інші об'єкти критичної інфраструктури та порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації національного значення;

II категорія критичності – життєво важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації регіонального значення;

III категорія критичності – важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації місцевого значення;

IV категорія критичності – необхідні об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації локального значення.

Ідентифіковані об'єкти вносяться до секторальних переліків (об'єкти I–IV категорій критичності) та до національного переліку об'єктів КІ (об'єкти I та II категорій критичності).

Слід підкреслити, що категоризація об'єктів КІ здійснюється винятково для диференціації необхідного рівня їх захисту, а також визначення повноважень, завдань та відповідальності суб'єктів, на яких покладається реалізація захисних заходів. У досліджуваному ж контексті юридично значущим є саме позиціонування об'єкта як складової КІ безвідносно до його належності до відповідної категорії критичності. Тобто під критично важливими об'єктами інфраструктури розуміємо об'єкти, віднесені до всіх чотирьох категорій критичності.

Поряд із цим слід ураховувати, що склад КІ не вичерпується лише об'єктами, визначеними відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів

України. Окремий сегмент КІ становлять об'єкти банківської системи, перелік яких формує НБУ. Регулятор затвердив необхідне для цього Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі.¹ Документ встановлює критерії та порядок віднесення банків України до об'єктів КІ в банківській системі України та визначає інформаційні системи банків, віднесені до об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Зокрема, згідно з пунктом 5 зазначеного Положення до об'єктів КІ в банківській системі України належать:

1) Національний банк України;

2) банки, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

– банк, який включено до переліку системно важливих банків;

– банк, який включено до переліку банків України, уповноважених для роботи (здійснення операцій) в особливий період;

– банк, у якому держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% від статутного капіталу банку.

Зазначений перелік побудовано, принаймні частково, за бланкетним принципом, адже крім самого НБУ до нього включено три групи банків, дві із яких визначити лише на підставі норм Положення неможливо. Тому, щоб скласти повне уявлення про суб'єктне наповнення КІ у банківській системі, необхідно спочатку з'ясувати склад кожної із зазначених груп.

Першу групу було окреслено у чинному законодавстві ще у прийнятій у 2000 році новій на той час редакції Закону України «Про банки і банківську діяльність».² Щоправда спочатку такі банки називались системоутворюючими й лише згодом, з 2014 року, для їх позначення почали вживати новий термін – «системно важливі банки». Згідно

¹ Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі: постанова Правління НБУ від 30.10.2020 151. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20>> дата звернення 03.11.2020.

² Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 2121-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>> дата звернення 03.10.2020.

зі статтею 2 вказаного Закону системно важливим є банк, що відповідає критеріям, встановленим НБУ, діяльність якого впливає на стабільність банківської системи.

Для визначення системно важливих банків НБУ застосовує нормативно визначену методику, в основі якої лежить розрахунок для кожного банку спеціального показника системної важливості, залежно від числового значення якого приймається відповідне рішення.¹ У первинному вигляді методика була побудована так, що до переліку системно важливих апріорі могли потрапити лише кілька банків. Де-факто це були головним чином державні банки. Однак згодом НБУ вніс суттєві зміни до відповідного нормативно-правового акту,² що привело до значного збільшення кількості системно важливих банків. Їх перелік НБУ переглядає щорічно. Станом на січень 2021 року, за даними офіційного сайту регулятора, таких банків налічувалось тринадцять.

Самі критерії для розрахунку показника системної важливості в удосконаленій методиці не змінилися. Однак суттєвих змін зазнали індикатори, призначені для характеристики цих критеріїв. Крім того, регулятор розділив процедуру визначення системно важливих банків на два етапи. Перший етап полягає у розрахунку показника системної важливості без урахування індикатора, який пов'язаний з гарантованими вкладками фізичних осіб. На другому етапі цей неврахований індикатор застосовується по відношенню до тих банків, які не було визначено системно важливими за результатами першого етапу. Отже найбільш значущим у процесі визначен-

ня переліку системно важливих банків став індикатор, який передбачає врахування обсягів залучених банками коштів, повернення яких клієнтам гарантується згідно з положеннями Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»³ та частини другої статті 57 Закону України «Про банки і банківську діяльність». Такий підхід цілком адекватно відображає як ту вагому роль, яку відіграють у діяльності банків операції із залучення коштів у вклади, так і нагальні потреби захисту прав вкладників.

Другу із аналізованих груп – банки, уповноважені для роботи (здійснення операцій) в особливий період – також визначає НБУ, який уповноважений на це згідно з пунктом 20 частини першої статті 7 Закону України «Про Національний банк України». Залежно від рівня ризику для банківської системи України, масштабу загрози, інших факторів визначаються три етапи функціонування банківської системи України в умовах особливого періоду.⁴ На другому та третьому етапах за рішенням регулятора діяльність частини банків у складі банківської системи може бути обмежена або взагалі зупинена. Однак на практиці НБУ ще жодного разу не скористався своїми повноваженнями щодо оптимізації мережі банків в умовах особливого періоду. Не сталося цього навіть протягом уведеного вперше в історії незалежної України наприкінці листопада 2018 року в окремих місцевостях нашої держави строком на тридцять діб воєнного стану. Вбачається, що така позиція регулятора цілком виправдана, адже запровадження воєнного стану де-факто не мало значного впливу на роботу банківського сектору: обсяги депозитів населення та біз-

¹ Про затвердження Положення про порядок визначення системно важливих банків: постанова Правління НБУ від 25.12.2014 863 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-14#Text>> дата звернення 03.10.2020.

² Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова Правління НБУ від 19.06.2019 79 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0079500-19#Text>> дата звернення 03.10.2020.

³ Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.12.2012 4452-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>> дата звернення 03.10.2020.

⁴ Про затвердження Положення про порядок зберігання Національним банком України та банками України документів в умовах особливого періоду: постанова Правління НБУ від 29.11.2019 143 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0143500-19#n57>> дата звернення 03.10.2020.

несу не зменшилися, більшість банків залишалися ліквідними та безперебійно здійснювали усі платежі. За висновками деяких фахівців-аналітиків, це свідчило про відновлення довіри клієнтів до банківської системи та про те, що сформований після останньої кризи запас міцності гарантував банкам високу стійкість навіть у несприятливих обставинах. Однак, на нашу думку, відсутність значної негативної реакції кредитно-банківської сфери на введення воєнного стану було зумовлено не стільки її стійкістю, скільки загальною суспільно-політичною та соціально-економічною ситуацією в державі, яка вже не була настільки обтяженою «гарячою фазою» агресії Російської Федерації проти України, як у 2014–2015 рр. Тому можна дійти висновку, що зупиняти або припиняти в особливий період роботу банків, котрі не демонструють ознак неплатоспроможності, виявилось недоцільним. Тому очевидно потреба у таких кардинальних заходах, як оптимізація мережі банків, може актуалізуватись лише при введенні режиму воєнного стану на всій території держави із запровадженням усього арсеналу передбачених чинним законодавством обмежень.¹

Ще одну групу банків, віднесених до числа об'єктів критичної інфраструктури у банківській системі, становлять банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% від їх статутного капіталу. На сьогодні такі банки у чинному законодавстві не позначено окремим терміном й лише винятково для цілей статті 41¹ Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» їх названо державними, що дисонує із Законом України «Про банки і банківську діяльність», згідно з яким державний банк – це банк, 100% статутного капіталу якого належить державі. Натомість у документах НБУ вживається термін «банк з державною часткою». Зокрема, у рішенні Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків,

нагляду (оверсайту) платіжних систем НБУ від 28 лютого 2019 року до таких банків віднесено АТ «Ощадбанк», АТ КБ «Приватбанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк» та ПАТ «Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках». Вбачається доцільним закріпити відповідне поняття й на законодавчому рівні. Тим більше, що у середньостроковій перспективі на вітчизняну банківську систему очікують масштабні приватизаційні процеси, у результаті чого державні банки у тому сенсі, як вони визначені у чинному законодавстві, можуть взагалі зникнути. Водночас сама по собі належність державі частки у статутному капіталі банку не робить такий банк критично значущим для стабільності банківської системи. Так, наприклад, коли йдеться про державні банки, то їх роль у банківській системі визначається не стовідсотковою належністю державі статутного капіталу, а похідними від цього юридичного факту характеристиками: ці банки залучені до забезпечення в державі готівкового грошового обігу в аспекті зберігання запасів готівки; їм відводиться спеціальна роль під час особливого періоду та воєнного стану; в їх діяльності найбільш імовірний обіг інформації, яка становить державну таємницю, тощо. Тому доцільність включення банків з державною часткою до числа об'єктів КІ можна оцінити тільки тоді, коли їх статус буде комплексно унормовано. На сьогодні ж у контексті визначення об'єктів КІ у вітчизняній банківській системі позиціонування як банку з державною часткою має практичне значення лише стосовно ПАТ «Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках», адже чотири інші банки із наведеного вище переліку одночасно є системно важливими, що зумовлює їх автоматичне включення до складу КІ.

Загалом розглянутими трьома групами банків, з яких формується перелік

¹ Ю Іванов, 'Правові аспекти функціонування критичної інфраструктури у кредитно-банківській сфері в надзвичайному режимі та в умовах особливого періоду' (2018) 4 Часопис Київського університету права 111.

об'єктів КІ у банківській системі України, охоплюється менше чверті актуального кількісного складу останньої. На всі інші банки дія відповідних безпекових механізмів у системі захисту КІ не поширюватиметься. Натомість щодо них застосовуватиметься звичайний режим банківського регулювання та нагляду. А це не у повну міру відповідає специфіці кредитно-банківської сфери, де кожен об'єкт є значущим для стабільності системи у цілому. Також слід звернути увагу на зміст пункту 5 аналізованого вище Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі, в якому підкреслюється, що перелічені в ньому об'єкти належать до об'єктів КІ лише в частині забезпечення кібербезпеки та стабільності банківської системи. Тим самим допускається, що для якихось інших потреб об'єкти КІ у банківській системі можуть визначатися ще й у інший спосіб, що є неприйнятним, оскільки може призвести до неоднозначного розуміння змісту одного й того ж терміна. Отже у цілому нормативна база щодо позиціонування об'єктів банківської системи у складі КІ потребує суттєвого вдосконалення.

Висновки. Зважаючи на відсутність базового законодавчого акту, який би унормовував всі питання функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури, тлумачення застосовуваного в окремих кримінально-правових нормах терміна «критично важливий об'єкт інфраструктури», що є тотожним терміну «об'єкт критичної інфраструктури», базується насамперед на положеннях чинного Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», однак потребує обов'язкового звертання ще й до прийнятих на його виконання підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та НБУ.

На практиці при кваліфікації дій особи за частиною другою статті 259 КК України, щоб встановити, чи дійсно об'єктом завідомо неправдивого повідомлення став критично важливий об'єкт інфраструктури, необхідно з'ясувати, чи включено останній до національного переліку об'єктів КІ, до одного з дев'яти секторальних переліків або до зведеного переліку банків, які віднесено НБУ до об'єктів КІ в банківській системі України. При цьому необхідною і достатньою умовою є присутність об'єкта принаймні в одному із зазначених переліків.

Очевидно, що такий самий алгоритм дій придатний до використання й при встановленні наявності тяжких наслідків від умисного пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі, коли дії особи кваліфікуються за частиною третьою статті 360 КК України з урахуванням пункту 2 примітки, яку містить ця стаття. Однак з метою імперативно-го закріплення такого підходу пропонується розмістити в примітці цієї статті, за аналогією зі статтею 259 КК України, відповідне посилання на Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Deiaiki pytannia ob'iektiv krytychnoi infrastruktury: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [Some issues of critical infrastructure: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 9.10.2020 1109 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text>> data zvernennia 03.11.2020 [in Ukrainian].
2. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy [On banks and banking: Law of Ukraine] vid 7.12.2000 2121-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do deiaikykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy: postanova Pravlinnia NBU [On amendments to some normative legal acts of the National Bank of Ukraine: Resolution of

the NBU Board] vid 19.06.2019 79 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0079500-19#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia ob'iektiv krytychnoi infrastruktury v bankivskii systemi: postanova Pravlinnia NBU [On approval of the Regulation on the definition of critical infrastructure in the banking system: Resolution of the NBU Board] vid 30.10.2020 151. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20>> data zvernennia 03.11.2020 [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok vyznachennia systemno vazhlyvykh bankiv: postanova Pravlinnia NBU [On approval of the Regulations on the procedure for determining systemically important banks: Resolution of the NBU Board] vid 25.12.2014 863 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-14#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zberihannia Natsionalnym bankom Ukrainy ta bankamy Ukrainy dokumentiv v umovakh osoblyvoho periodu: postanova Pravlinnia NBU [On approval of the Regulations on the procedure for storage of documents by the National Bank of Ukraine and banks of Ukraine in the conditions of a special period: Resolution of the NBU Board] vid 29.11.2019 143 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0143500-19#n57>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

7. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the Cabinet of Ministers of Ukraine: Law of Ukraine] vid 27.02.2014 794-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

8. Pro krytychnu infrastrukturu ta yii zakhyst: projekt Zakonu Ukrainy [On critical infrastructure and its protection: draft Law of Ukraine] <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

9. Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the National Bank of Ukraine: Law of Ukraine] vid 20.05.1999 679-XIV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

10. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the basic principles of cybersecurity in Ukraine: the Law of Ukraine] vid 5.10.2017 2163-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

11. Pro systemu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib: Zakon Ukrainy [On the system of guaranteeing deposits of individuals: the Law of Ukraine] vid 23.12.2012 4452-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

12. Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approval of the Concept of creation of the state system of protection of critical infrastructure: the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 6.12.2017 1009-r. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80#Text>> data zvernennia 03.10.2020 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

EDITED BOOKS

13. O Sukhodolia (red.), Zelena knyha z pytan zakhystu krytychnoi infrastruktury v Ukraini [Green Paper on Critical Infrastructure Protection in Ukraine] (Kyiv, NISD2015) 46 [in Ukrainian].

ARTICLES

14. S Telenyk, 'Dosvid pravovoho rehuliuвання systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury v SSHA' [Experience of legal regulation of the critical infrastructure protection system in the USA] (2018) 2 Naukovyi visnyk NAVSU358 [in Ukrainian].

15. Yu Ivanov, 'Pravovi aspekty funktsionuvannia krytychnoi infrastruktury u kredytno-bankivskii sferi v nadzvychainomu rezhymi ta v umovakh osoblyvoho periodu' [Legal aspects of the functioning of critical infrastructure in the credit and banking sector in an emergency mode of operation and during a special period] (2018) 4 Chasopys Kyivskoho universytetu prava 111 [in Ukrainian].

Ivanov Y.,
 Doctor of Legal Sciences, associate professor,
 National academy of the Security service
 of Ukraine, main science employee
ORCID ID: 0000-0003-4901-5337

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.3-4/112-121>

INTERPRETATION OF THE TERM «CRITICALLY IMPORTANT INFRASTRUCTURE OBJECT» IN THE QUALIFICATION OF CRIMINAL OFFENSES

Annotation. *Currently, the term «critically important infrastructure object» in the articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine occurs in part two and note of Article 259 and in note of Article 360. At the same time, its proper interpretation in law enforcement practice is very important for the correct qualification of the relevant actions of the person and for the appointment of punishment adequate to their social danger. This highlights the need for a comprehensive essential and substantive characteristics of the term based on current legislation.*

The purpose of the article is to develop, based on the analysis of current legislation, a clear understanding of the essence and meaning of the term «critically important infrastructure object» in order to ensure the correct application of criminal law norms in which this term is used.

Critical infrastructure objects need enhanced protection because their decommissioning, or even a partial disruption, can have devastating consequences not only for the state's economy but also for national security in general. Therefore, the state system of protection of critical infrastructure should be built in such a way as to protect these objects as much as possible from threats, including any illegal encroachments. To do this, the entire available arsenal of tools should be used, including the tools of criminal law.

Ukraine, developing its own state system of critical infrastructure protection, focuses mainly on the most significant experience in this area gained by the United States and the European Union. At the same time, the European Union is the subject of special attention also because the Constitution of our state enshrines a strategic course for full membership in this integration entity.

In the absence of a basic legislative act that would regulate all aspects of the functioning of the state system of critical infrastructure protection, the interpretation of the term «critically important infrastructure object» used in certain criminal law norms, which is identical to the term «critical infrastructure object», is based, first of all, on the provisions of the current Law of Ukraine «On Basic Principles of Cyber Security of Ukraine», but it is also necessary to refer to the bylaws of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the NBU adopted for its implementation.

In practice, when qualifying the actions of a person under part two of Article 259 of the Criminal Code of Ukraine to establish the belonging of the object of knowingly false information to critical infrastructure, it is necessary to determine whether this object is included in the national list of critical infrastructure objects, or to one of the nine sectoral lists, or to the consolidated list of banks, which are referred by the NBU to critical infrastructure in the banking system of Ukraine. In this case, the presence of the object in at least one of these lists is a necessary and sufficient condition.

It is obvious that the same algorithm of actions is suitable for use in establishing the presence of serious consequences of intentional damage or destruction of the telecommunications network, when a person's actions are qualified under part three of Article 360 of the Criminal Code of Ukraine, taking into account paragraph 2 of the note to this article. However, in order to imperatively consolidate this approach, it is proposed to place in the note to this article, by analogy with Article 259 of the Criminal Code of Ukraine, a reference to the Law of Ukraine «On Basic Principles of Cyber Security of Ukraine».

Key words: *qualification of criminal offenses, critical infrastructure, critically important infrastructure object, critical infrastructure object, critical infrastructure protection system.*